

OKUL TOPLULUĞU ÜYELERİNİN İNTERNET VE MOBİL İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN SUNDUĞU FIRSAT ALANLARI ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ*

THE OPINIONS OF SCHOOL COMMUNITY MEMBERS ON THE OPPORTUNITIES OFFERED BY INTERNET AND MOBILE COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Mustafa KOÇER**

Hakan AYDIN***

Öz

İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin gelişimi ve kullanım hızının son yıllarda giderek yaygınlaşması, hayatın her alanında yaşandığı gibi eğitim alanında da büyük değişimlere neden olmaktadır. İstenilen zaman ve mekânda iletişim kurabilme, bilgi paylaşma, çeşitli oyunlar, programlar ve uygulamalar sayesinde, öğrenme yetenek ve becerilerinin farklılaşması, eğitime yönelik büyük fırsatları da beraberinde getirmektedir. Öğrencilerin birçoğunun internete, okulda ve okul dışında mobil teknolojilerle kolayca erişebilmesine rağmen yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun tehditlere odaklanması, fırsatlar konusunda daha çok çalışma yapmayı zorunlu kılmaktadır. İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan yararlanabilmek için, dijital ortamda doğan ve büyüyen öğrencilerin değişen öğrenme biçimlerinin farkında olunması, eğitim sisteminin değişen teknolojiye adaptasyonunun sağlanması, öğretmenlerin ve ebeveynlerin öğrencileri dijital dünyada yönlendirebilecek bilgi ve becerilere sahip olması gereklidir. Çalışmada İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlar, eğlence, öğrenme, yaratıcı olma, sosyalleşme ve keşif olarak beş alanda sınıflanmıştır. Temel amaç, okul topluluğu üyelerinin internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsat alanları hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Sağlıklı dijital yaşamın tesis edilmesinde öğretmenlerin, ebeveynlerin ve öğrencilerin dijital çağın gerektirdiği yeni becerilerin farkına varması, fırsatlar panoramasının ortaya konulması aracılığıyla ilgili politika ve müfredat çıktılarına arka plan desteği verilmesi ve dijital dönüşümle ilgili uygulamaların başarıyla yürütülebilmesine katkı sağlanması diğer amaçlar arasında yer almaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmek için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. 15-22 Mart 2019 tarihleri arasında 10 rehber öğretmen, 10 ebeveyn ve 11 öğrenci ile yapılan üç ayrı odak grup çalışmasından elde edilen sonuçlara göre; teknolojinin büyük fırsatlar barındırdığı tüm grup üyeleri tarafından kabul edilse de, fırsatlardan yararlanma konusunda rehber öğretmenler ve ebeveynlerin kendilerini yetersiz gördükleri, ne yapacaklarını tam olarak bilemedikleri, öğrencilerin internette rastgele arama siteleri yoluyla kendilerine yön bulmaya çalıştıkları, dijital teknolojilerle ilgili olarak kendilerini öğretmen ve ebeveynlerinden daha bilgili ve yetenekli gördükleri belirlenmiştir. Öğretmenlerden başlamak üzere tüm okul topluluğu üyelerinin internet ve mobil iletişim teknolojilerinin fırsatlarının nasıl yakalanacağı konusunda eğitim almaları, dönüşümün sağlıklı biçimde yapılmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnternet ve Mobil İletişim Teknolojileri, Çevrim-İçi Fırsatlar, Okul Topluluğu Üyeleri.

Abstract

The development of internet and mobile communication technologies and the increasing speed of use in recent years have led to major changes in education as well as in all areas of life. Thanks to various games, programs and applications, the ability to communicate in the desired time and place, to share information, to differentiate the learning skills and skills brings great opportunities for education. Although many of the students can easily access the internet through mobile technologies at school and outside the school, the focus of the majority of the work on threats is imperative for more work on opportunities. In order to benefit from the opportunities offered by the Internet and mobile communication technologies, it is necessary to be aware of the changing learning styles of the students born and growing in the digital environment, adaptation of the education system to the changing technology, and the knowledge and skills of the teachers and parents to direct the students in the digital world. In this study, the opportunities offered by internet and mobile communication technologies are classified in five areas as entertainment, learning, creativity, socialization and discovery. The main objective is to present the views of the members of the school community on the opportunities offered by the internet and mobile communication technologies. In the establishment of a healthy digital life, teachers, parents and students will be aware of the new skills required by the digital age, to provide background support to relevant policy and curriculum outputs through the creation of panorama of opportunities, and to contribute to the successful implementation of digital transformation-related applications. In order to achieve these objectives, a case study method was used from qualitative research patterns. According to the results obtained from three different focus group studies with 10 guidance teachers, 10 parents and 11 students between March 15-22, 2019; although it is accepted by all group members that technology offers opportunities, it has been determined that guidance teachers and parents find themselves inadequate and do not know exactly what to do, that students try to find themselves by means of online search sites, and that they see themselves more knowledgeable and talented about digital technologies than teachers and parents. Starting with teachers, all school community members receive training on how to capture the opportunities of internet and mobile communication technologies will contribute to a healthy transformation.

Keywords: Internet and Mobile Communication Technologies, Online Opportunities, Members of the School Community.

* Bu çalışma "Öğrenciler İçin Sağlıklı Dijital Yaşam" başlığıyla Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yürütülmekte olan Erasmus+ Programı Okul Eğitimi Stratejik Ortaklıklar Eylemi kapsamında desteklenmektedir.

** Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, mkacur@erciyes.edu.tr

*** Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, haydin@erciyes.edu.tr

1. GİRİŞ

İnternet, günümüz teknolojisinin karakterize ettiği, günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olarak kullanılan, sosyo-kültürel bir ağıdır (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007, 103). Bu ağ internet ve mobil teknolojilerin gelişmesi ve kullanımının hızla yayılması sonucunda genişlemiş, dünyanın en ücra köşesine bile erişimi kolaylaştırmış, yerel ve küresel ölçekte tüm medya ağları, sosyal ağlar ve ekonomik ağlar vasıtasıyla dünyayı ağ toplumu haline dönüştürmüştür (Dijk, 2018, 13). İnsanlar yaşadıkları ve içinde ilişki kurdukları ağları, ortamları inşa etmek için gittikçe akıllı hale gelen iletişim teknolojilerini (kameralar, bilgisayarlar, mobil cihazlar, sosyal medya araçları gibi) kullanmakta (Chayko, 2018, 43) ve tarihte görülmemiş bir hızla bunları benimsemektedirler. We are social ve Hootsuit'in 2019 yılında hazırladığı rapora göre Türkiye nüfusunun yüzde 72'si (59 milyon 360 bin kişi) internet kullanmaktadır. Aktif sosyal medya kullananların sayısı ise 52 milyondur (%63). Nüfusun yüzde 93'ünün (76 milyon 340 bin kişi) mobil telefonunun olması ve yüzde 53'ünün (44 milyon kişi) sosyal medyayı mobil cihazlar üzerinden kullanması (wearesocial.com/global-digital-report-2019), internet ve mobil iletişim teknolojilerinin günlük yaşamdaki yerini ve fırsat alanlarıyla ilgili potansiyeli göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin son yıllarda kaydettiği gelişmeye bakıldığında, zaman-mekân sınırlılıklarını ortadan kaldırarak ses, resim, video ve veri biçimlerindeki tüm enformasyonu tek ve bütünlük bir sistem içinde iletmeye başladığı görülmektedir (Kara, 2013, 16). Elektronik cihazlardaki bu değişim ve gelişim aynı zamanda, sadece insanlar arasında değil, makineler arasında da bağlantı kurabilen yapay zekâ alt yapılarının kullanılmaya başlamasını sağlamıştır. Böylelikle milyarlarca cihazın birbiriyle veri alış verişini yapabildiği devasa bir ağ sistemi oluşmuştur. Sonuç itibarıyla, internet ve mobil iletişim teknolojilerindeki büyük gelişim, dünyanın işleyiş biçimini, öğrenme kalıplarını, gündelik hayatı, doğruları ve yanlışları kökten değiştirmeye başlamıştır (Karahasan, 2014, 21). Bu durum, tehditlerden korunma-fırsatlardan yararlanma bağlamında, toplumdaki yaşam kurallarının, öğrenme biçimlerinin, alışkanlıkların ve eğitim sisteminin gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır. Çalışmada internet ve mobil iletişim teknolojilerinin ortaöğretime yönelik sunduğu fırsat alanları üzerinde durulmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde internet ve mobil teknolojiler eğitim sistemi içinde, okul topluluğu üyeleri (öğrenci, öğretmen, ebeveyn) arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, öğrenme ortamlarının eğitsel oyunlar, yazılımlar, uygulama örnekleri gibi destekleyici faaliyetlerle iyileştirilmesi, öğretim kalitesinin artırılması, bilgiye ulaşmada zaman ve mekân esnekliğinin sağlanması, bilgi ve becerinin geliştirilmesi, öğrenciyi pasif öğrenme ortamlarından kurtararak kendi kendine öğrenme yeteneğinin kazandırılması gibi birçok alanda büyük fırsatlar barındırmaktadır (Günbayı ve Işık, 2013, 131). Öğrencilerin birçoğunun internete okulda ve okul dışında kolayca erişebilmesine rağmen, eğitimde bunun fırsatlarından yeterince yararlanılamamaktadır (Livingstone ve Mascheroni, 2014). Bunun temel sebebi, dijital ortamda büyüyen çocukların öğrenme biçimlerinin öğretmenlerin öğrenme biçimlerinden farklılaşmış olması, gelişen teknoloji ile eğitim sisteminin entegrasyonunda yaşanan sorunlar, öğretmenlerin ve ebeveynlerin teknolojik yeterlilikler konusundaki bilgi ve eğitim eksiklikleridir.

İnternet ve mobil teknolojilerin sunduğu fırsatlardan yararlanabilmek için öncelikle çocukların öğrenme biçimlerinin nasıl olduğunu irdelemek gereklidir. Palfrey ve Gasser'e göre yaşı daha büyük olanlar (öğretmenler ve ebeveynler), dijital çağdan önce analog bir dünyada büyüdüklerinden, dijital çevrenin yerlisi olmadıklarında, bu çağda doğanlardan (öğrencilerden) daha farklı iş yapma ve öğrenme kalıpları içindedirler (2016, 3). Çoğu zaman çocukların nasıl öğrendikleriyle ilgili endişe taşırlar. Birçok ebeveyn ve öğretmen dijital teknolojilerin çocuklar üzerindeki etkisini net bir veri olmadan, sırf kendileri gibi olmadıkları için olumsuz görmektedirler. Örneğin, baştan sona kitabı okuma, odaklanma, derinlemesine araştırma yapma analitik becerilerini geliştirme gibi konularda daha farklı oldukları için onları yetersiz görmekte, kaygı duymakta ve dijital yerlilerin internetten edindikleri bilgileri küçümsemektedirler. Aslında bu durum, düşünme, davranış ve öğrenme farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin büyükler gibi klasik öğrenme metodunu kullanmaması, onların konuyu daha az etkili öğrendikleri anlamına gelmemelidir. Dijital yerliler gün boyunca bilgi parçacıklarını toplarlar. Blog'a gönderi yazma, Facebook üzerinden anlık mesajlaşma gibi yollarla daha geleneksel olan bilgi edinme yollarından farklı bir şekilde, ilgilendikleri konularda önceki kuşakların erişemediği kadar bilgiye ulaşırlar. Yeni nesil öğrenme süreci "bilgi toplama", "derin dalış" ve "geri bildirim hattı"nu içermektedir. Birçok kaynaktan gelen büyük miktarda bilgiyi mükemmel biçimde toplarlar, konularına göre sınıflandırabilirler, daha fazla öğrenmek istedikleri konularda başlığın ötesine geçmek için bağlantılı bir metne tıklama, video izleme, mesajlaşma gibi yöntemlerle derine dalarak konuyu bir bağlama yerleştirip incelerler. Daha sonra Facebook, Twitter, bloglar gibi mecralarda geri bildirim, tartışma ve öykülerle konuyu pekiştirirler. Genel olarak, bilgiye giderek artan

ilgilenme seviyesi ve çevresindeki dünyayı öğrenme süreci klasik yöntemlerden oldukça farklıdır (Palfrey ve Gasser, 2016, 214-218).

İkinci önemli unsur, gelişen teknoloji ile eğitim sisteminin uyumlaştırılmasıdır. İnternet ve mobil iletişim sistemlerinin yaygınlaşması, ulaşılabilirlik, kişiselleştirme ve taşınabilirlik gibi alanlarda, sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme uygulamalarının çeşitlendirilmesi, öğrenciye göre öğretim farklılaştırmasının sağlanması gibi birçok potansiyeli içinde barındırmaktadır (Ağca ve Bağcı, 2013, 295). Ancak bu teknolojilerin eğitimde kullanılması sadece okulun bilgisayar laboratuvarının olması, sınıf tahtasının elektronik hale getirilmesi, bunların internete bağlanabilmesi, web sayfasının olması, facebook, twitter gibi sosyal medya araçlarını kullanması, öğrencilerle bu mecraları kullanarak memnuniyet ölçümlerinin yapılması anlamına gelmemektedir. Bunun yerine gelişen teknolojinin eğitim hedeflerini nasıl destekleyebileceğini anlamak ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek, onların gelişim farklılıklarını, becerilerini ortaya çıkarabilecek ve gelişen teknolojiyi eğitim müfredatına etkili biçimde dâhil edebilecek doğru yolu bulmaya odaklanmak gereklidir (Palfrey ve Gasser, 2016, 220-221).

Teknolojinin eğitime entegrasyonunda farklı modeller bulunmaktadır. Literatürde sıklıkla kullanılan Maddux ve Johnson'un yaklaşımına göre entegrasyon Tip I ve Tip II olmak üzere iki biçimde gerçekleşmektedir. Tip I geleneksel yöntemlerle yapılan eğitimin kolaylaştırılmasını, uygulamalarla, daha hızlı, daha kolay veya daha uygun bir şekilde öğrenmeyi ifade eder. Tip II ise bilgi ve iletişim teknolojisini kullanarak, öğrencilerin daha aktif olmasını, kendi aralarında işbirliği yapmalarını, araştırma yapmalarını, böylece daha iyi öğretme yollarına imkân veren bir yapının oluşturulmasını ifade etmektedir (Maddux ve Johnson, 2012, 1-2). Tip I yaklaşımında sınıfta tek yönlü iletişim süreci vardır. Öğrencilere yönergeler verilir. Öğrencilerin teknoloji okuryazarlık düzeyinin artırılması bu yaklaşımdaki önemli hedeflerden biridir. Tip II yaklaşımında ise, öğretmen sadece öğrencilerin öğrenmeleri için teknolojik bir çevre tasarlar. Öğrenci kendi öğrenmesini öğretmenin rehberliğinde yönetir ve yönlendirir. Ancak öğretmenlerin bu ve benzeri yaklaşımlardan hangisini benimseyerek sınıflarına entegre etmeleri gerektiği konusunda yeterince çalışma yapılmamıştır (Tezci, 2015, 977-979).

Türkiye 2010 yılında eğitim ve öğretim faaliyetleri ile teknolojinin entegrasyonu kapsamında önemli bir adım atmış, Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesini başlatmıştır. Böylelikle erişilebilirlik, verimlilik, eğitimde fırsat eşitliği, ölçülebilirlik ve kalite esasına dayalı eğitim anlayışını hedeflemiştir. Donanım ve yazılım alt yapısının sağlanması, eğitsel içeriğin sağlanması ve yönetilmesi, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi, bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir bilişim teknolojileri (BT) kullanımı ve öğretim programlarında etkin BT kullanımı kapsamında faaliyete geçirilmiştir (<http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) programı FATİH projesi kapsamında, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından bilgi teknolojileri aracılığıyla etkili materyal kullanımını destekleyip teknolojinin eğitime entegrasyonunu kolaylaştırmak ve okul topluluğu üyelerine sınıf seviyelerine uygun, güvenilir ve incelemeye geçmiş içerik desteği sağlamak amacıyla geliştirilmiştir (<http://www.eba.gov.tr/hakkimizda>). FATİH projesiyle, ortaokullarda donanım itibarıyla önemli bir noktaya gelirse de, yeterli içeriğin üretilmesi, teknolojinin etkin biçimde yaygınlaştırılması ve özellikle öğretmen-okul yöneticilerinin eğitimi konusunda istenilen aşamaya gilememiştir. Bu bağlamda projenin desteklenmesi, eksikliklerinin giderilmesi ve farkındalığın sağlanması gerekmektedir (Hamarat, 2019, 16). Proje iyileştirildiğinde ve tamamlayıcı projelerle desteklendiğinde gelişen teknoloji ile eğitim sisteminin uyumlaştırılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

İnternet ve mobil teknolojilerin sunduğu fırsatlardan yararlanmada üçüncü unsur, eğitim ve öğretim sürecini fiilen takip eden, öğrenci ve velileri yönlendiren, programların uygulayıcısı olan öğretmenlerdir. Öğretmenin geleneksel eğitimdeki "bilgi aktaran" rolü, internet ve mobil iletişim teknolojisinin hızla yaygınlaşmasıyla beraber öğrenme sorunlarının çözülmesine yardımcı olan, bilgi edinmede "kılavuzluk" sağlayan bir role dönüşmektedir (Alpar, Batdal ve Avcı, 2007, 21). Gelecekte öğretmenlerin öğrencilere ders çalışmalarında, teknolojik sınıflarda veya uzaktan erişimle ulaşılan ortamlarda eğitim ve öğretim faaliyetlerini koordine etmelerinde yardımcı olan özel öğretmen görevi görmeye başlayacakları tahmin edilmektedir. Bu da eğitim sisteminin büyük bir değişim ve dönüşüm geçireceği anlamına gelmektedir (Dijk, 2018, 346). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 23 Ekim 2018 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan "Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu"nda temel amaç çağın ve geleceğin beceriyle donanmış ve bu donanımı insanlığın yararına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler yetiştirmek olarak açıklamıştır. Yayımlanan bildiri de bu amaca ulaşmak için eğitim sisteminin daha dinamik biçimde yeniden yapılandırılacağı, dijital içeriklerin geliştirileceği belirtilmiş ve dijital materyalleri geliştirebilen, dijital içerik üreten ve bunu etkin biçimde kullanan lider öğretmenlerin destekleneceği, teşvik edileceği belirtilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018, 75). Bu nedenle öğrencilerin geleceğe hazırlanmasında, 21. yüzyıl becerilerinin

kazandırılmasında ve fırsatların yakalanmasında öğretmenlerin BİT kullanım düzeyleri, yeterlilikleri, bunu hangi bağlamda nasıl kullandıkları ve eğitim-öğretime nasıl adapte ettikleri önem taşımaktadır (Tezci, 2015, 976). Literatür incelendiğinde eğitim teknolojilerinin eğitim ortamına aktarılmasında öğretmenlerin yeterliliklerinin sıklıkla araştırıldığı ve öğretmen yeterliliklerinin istenilen seviyede olmadığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Durak ve Seferoğlu, 2017, 537; Hakkâri, Atalar ve Tüysüz, 2015, 473; Hamarat, 2019, 16; Menzi ve Çalışkan, 2012, 15). Eğitim seminerleri ve yetiştirme programlarının yapılması bu konuda yaşanan eksikliklerin giderilmesi bakımından önem taşımaktadır.

İnternet ve mobil teknolojilerin sunduğu fırsatların yakalanmasındaki dördüncü unsur ebeveynlerdir. Ebeveynlerin öğretmenlere işbirliği içerisinde davranması, sağlıklı dijital yaşamın önemli bir parçasıdır. İlgisizlik, bilgisizlik, çocuklarla kaliteli ilişki kuramama, sağlıksız ebeveyn tutumları, olumlu örnek olamama, aşırı kontrol altına alma ya da çok serbest bırakma, çocukları yanlış yönlendirme, teknolojik cihazların ödül olarak kullanılması gibi unsurlar, çocukları dijital teknolojilerin fırsatlardan yararlanma yerine oyun bağımlılığına doğru iten temel faktörlerdir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2018, 22).

2. İNTERNET VE MOBİL TEKNOLOJİLERİN SUNDUĞU FIRSAT ALANLARI

Fırsat kelime anlamı itibariyle herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile anlamına gelmektedir (www.tdk.gov.tr). Değişen dış çevrenin analizi sonucunda olumlu sonuçlar sağlayabilecek unsurların tespit edilmesi ve bunlardan yararlanılarak rekabet üstünlüğünün elde edilmesi olarak tanımlanabilir (Ülgen ve Mirza, 2004, 160-161). İnternet ve mobil teknolojiler birçok farklı alanda fırsatlar içermektedir. Çalışmada fırsatlar eğlence, öğrenme, yaratıcı olma, sosyalleşme ve keşif olmak üzere beş kategoride incelenmektedir.

2.1. Eğlenceye Yönelik Fırsatlar

İnternet ve mobil teknolojiler öğrencilere günün her saatinde eğlence (neşeli ve hoş vakit geçirme) imkânı sunmaktadır. İyi yönde kullanıldığında, içerik geliştirildiğinde ve gerekli tedbirler alındığında çocukların gelişimine ve kendilerini iyi hissetmelerine yardımcı olur. Çocuklar kendilerini iyi hissettiklerinde, rahat ve eğlenceli ortamlarda çok şey başarabilir. Örneğin, becerilerini daha hızlı geliştirme, bilgi edinme, dostluklar kurma, dostluklarını pekiştirme, normları ve değerleri kavrama bunlardan birkaçıdır (Chayko, 2018, 197).

Çocuklar için eğlence dendiğinde akla ilk oyun gelir. Oyun oynama ve eğlencelere katılma hakkı, çocukların fizyolojik ve kişisel gelişimleri bakımından en temel ihtiyaçlardan birisidir (Küçükali, 2015, 3). Çocukların eğitiminde ve gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Öğretilmek istenen konular, kavramlar oyun vasıtasıyla çocuklara daha kolay bir şekilde verilebilir. Hatta oyunları öğrenme ortamlarına dâhil etmek, oyun tabanlı eğitim sistemini geliştirmek, çocukları aktif hale getirmeyi, onları motive etmeyi, öğrenme ortamını sıkıcılıktan kurtararak eğlenceli hale getirmeyi sağlamaktadır (Turan Güntepe ve Dönmez Usta, 2017, 916). Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Dijital Oyun Bağımlılığı Çalıştayı Sonuç Raporuna göre, kontrollü oynandığı sürece dijital oyunların çocukların sosyalleşme becerilerini geliştirmekte, agresifliğini azaltmakta, iş birliği, empati, yardımlaşma gibi olumlu davranışlarını artırmakta, strateji geliştirme, yaratıcı düşünme, sebep sonuç ilişkisi kurma ve geliştirme becerilerini desteklemektedir. Mouse ve klavye kullanımı el-göz koordinasyonunu desteklemekte, ince motor, görsel dikkat becerilerini ve uzamsal yeteneklerini geliştirmekte, hızlı düşünüp, çabuk karar verebilme yetisini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların gelişimine katkı sağlamakta, farkındalığı artırmakta, özgüven-benlik gelişimini hızlandırmakta, sorumluluk duygusunu güçlendirmekte, bilgi aktarımı ve yeni bilgi kazanımına katkı sağlamakta ve geometri, yabancı dil oyunları gibi platformlarla akademik gelişimini desteklemektedir (2018, 17-18). Kahoot buna örnek olarak gösterilebilir. Kahoot öğrenme platformu, oyunlarla öğrenmeyi eğlenceli, kapsayıcı ve ilgi çekici hale getiren dünya çapında kullanılan bir programdır. Hem öğretmenlere hem de öğrencilere yöneliktir. Sınıf içi ve dışında kullanılabilir. Fotoğraf çekmenin ardındaki bilim, kesirler, geçişli fiil inceleme, İngilizce kelime öğrenme gibi birçok konu, oyun programlarıyla, yarışmalarla öğrenmeyi eğlendirici hale getirmekte kullanılmaktadır (<https://kahoot.com>). Yapılan çalışmalarda oyun tabanlı öğrenme ortamlarının öğrenci başarısına ve gelişimine olumlu etki yaptığı belirlenmiştir (Aslan Akın, ve Atıcı, 2015, 75-76; Bayırtepe ve Tüzün, 2007; Turan Güntepe ve Dönmez Usta, 2017).

Uluslararası Çocuk ve Bilgi Güvenliği Etkinlikleri kapsamında, 10 Ekim 2017 yılında yayımlanan, Eğitimde Dijital Oyunlar Çalıştayı Sonuç Raporu'na göre, büyük potansiyel barındırmasına rağmen, dijital oyunların öğrenme motivasyonu, öğrenme başarısı ve kalıcı öğrenmeye katkısından yeterince yararlanılmamaktadır. Soyut kavramları somutlaştırma potansiyeli, bireysel ve interaktif grup çalışmaları fırsatları değerlendirilememektedir. EBA'da eğitimcilerin ve öğrencilerin kullanımına yönelik çeşitli oyunlar olmasına rağmen oyunların kazanımlara göre özelleştirilememesi bilişsel ve ahlaki gelişime uygun eğitsel

dijital oyunların yaygınlaştırılmaması, bunların teşvikindeki yetersizlikler, öğretmenlerin dijital oyunlar konusundaki bilgi eksikliği, oyunu öğretim aracı değil de sadece ödül olarak görmeleri oyunların çocukları eğlenceli bir şekilde geliştirme fırsatlarından yeterince yararlanılmamasına yol açmaktadır (<https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/OY2Ks.pdf>). Fırsatlardan yararlanabilmek için, konuyla ilgili bilgi, beceri ve farkındalık eğitimlerinin düzenlenmeli, öğretmen, öğrenci ve ebeveynler bu konuda bilinçlendirilmelidir.

2.2. Öğrenmeye Yönelik Fırsatlar

Öğrenme, insanın içinde bulunduğu ortamda yaşamını sürdürebilmesi ve yaşamından doyum alabilmesi için gerekli olan bilgilerin, deneyimlerin, görgülerin, becerilerin ve eylemlerin kazanılması sürecidir (Yılmaz, 2009, 175). Genel olarak bilgi edinme, haber alma, belleme, yetenek ve beceri kazanma anlamına gelmektedir (www.tdk.gov.tr). İnternet ve mobil iletişim teknolojilerin hızla yayılması, öğrenme süreçlerini etkilemiştir. Belirli bir yere ve zamana bağlı kalmadan eğitimin içeriğine ulaşabilme, eğitim görülen konularda pekiştirme yapabilme, iletişimde bulunabilme, kişisel ihtiyaca uygun istenilen konuları tekrar edebilme olanakları öğrenmeyi kolaylaştırmış ve mobil uygulama-geliştirmeye yönelik ilgiyi artırmıştır (Özdamar Keskin ve Kılınc, 2015, 68). Böylece bilgiye ulaşma, bilginin görsel-ses gibi unsurlarla kolayca hafızada kalması, bilgi paylaşımı, bireysel farklılıklara göre kişiselleştirme, haberleşme, sanal deneyim kazanma, eğlenerek öğrenme, bilginin üretilmesi ve saklanması gibi birçok konuda büyük fırsatlar ortaya çıkmıştır. Dersler artık sadece okulda yüz-yüze eğitim sistemiyle değil, öğrencilerin okul dışında izleyebilmeleri için, aynı içeriklerin dönüştürülebildiği, dijital ortamda aktarıldığı, isteyen eğitim içeriğinin ihtiyacı kadarını, ilgisi doğrultusunda evde izleyebildiği ya da dinleyebildiği, okul topluluğu üyelerinin memnuniyeti ve motivasyonu ile ilişkilendirilebilen bir yapıya bürünmektedir (Chayko, 2018, 182). EBA, Okulistik, Vitamin gibi programlar, Milli Eğitim Bakanlığının müfredatı doğrultusunda, konu anlatımı, testler, öğrencinin başarı durumunun takibi gibi birçok alanda öğrenime katkı sağlamaktadır. Quizlet, öğrencilerin sınıfta öğrendikleri konuları, kavramları pratik yaparak öğreten bir programdır. Öğrenme asistanı sayesinde öğrencilerin nasıl öğrendiğini anlayarak, onları yönlendiren, dikkat çekici özellikleriyle konunun iyice anlaşılmasını sağlayan güçlü bir platformdur (<https://quizlet.com/tr/features/learn>). Literatür incelendiğinde dijital ortamlarda işlenen derslerin, ödevlerin geleneksel yöntemle kıyasla öğrenci başarısına olumlu katkı sağladığı görülmektedir (Çankaya ve Girgin, 2018; Yıldırım ve Özmen, 2011; Menzi, Önal ve Çalışkan, 2012).

Bilgiye en kısa sürede ulaşabilen, bilgiyi ayıklayabilen, sunabilen, yorumlayabilen ve üretebilen bireylerin yetişmesi, internet ve mobil iletişim teknolojilerin getirdiği fırsatlardan ne kadar yararlanılabildiği ile ilişkilidir (Şahan, 2015, 185). Fırsatların yakalanabilmesi için, konu hakkında bilgi sahibi olmak, kendini ona hazırlamak gereklidir. Bu nedenle, dijital öğrenme platformlarını sağladığı fırsatlar hakkında, öğrencilerin, öğretmenlerin ve ebeveynlerin farkındalıklarını artırmak önem kazanmaktadır.

2.3. Yaratıcı Olmaya Yönelik Fırsatlar

Türk Dil Kurumuna göre yaratıcılık, zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak görülmeyen yeni bir şey ortaya koyan veya yapan anlamına gelmektedir (www.tdk.gov.tr). Keşfe dayalı yenilikçi davranışlar oluşturan, geleneksel düşüncelerin dışında, yeni fikirler ortaya çıkararak, deneyen ve geliştirilebilen beceri ve doğal yeteneklerin birleşimidir. Her insanda var olduğu kabul edilen farazi yetenektir (Çam ve Öztürk Turgut, 2015, 79). Bir fikrin ya da durumun yaratıcı olarak ifade edilebilmesi için hem özgünlüğe hem de etkinliğe sahip olması gerekir. Özgünlük yeniliği, orijinallik, etkinlik ise kullanışlılık, uyumu ve uygunluğu ifade etmektedir (Runco, ve Jaeger, 2012, 92). İnternet ve mobil teknolojiler kolay tasarım, bir konu ile ilgili içerik üretme, yorum, video paylaşma, kişiye özgü site oluşturma, kişisel oyun tasarlama ve bunları Facebook, Instagram, Twitter, YouTube gibi sosyal medya araçlarında paylaşarak yaygınlaştırma imkânı sunmaktadır. Böylelikle yenilik, özgünlük, farklılık, uygunluk ve kullanışlılık unsurları daha kolay sağlanabilmektedir. Bu durum öğrencilerin bilgiyi dijital olarak bulmasını kolaylaştırmakta ve kendilerinden önce gelenlerin aklına bile gelmeyeceği biçimde bunları işleyebilmelerine olanak vermektedir. Burada önemli olan onların bu bilgi seli içinde kaybolmamalarını sağlamak, yeni kavram ve olguları kavramalarına, doğal ve eleştirel biçimde düşünmelerine yardımcı olabilmektir. Dijital yerliler bu yeni çevrelerde öğretmenleri ve ebeveynleri yönlendirebilir ve onların nasıl işlediğini anlatabilirler; ancak ebeveynlerin ve öğretmenlerin onlara böyle bir algıyla topladıkları bilgileri, yenilikleri nasıl yorumlaması gerektiğini öğretmesi, onlara yön çizmesi gereklidir (Palfrey ve Gasser, 2016, 227). Bu konuda öğrenciler kendi başlarına bırakılmamalı, bilinçli ve planlı bir şekilde öğretmen ve ebeveynler tarafından takip edilmelidir.

2.4. Sosyalleşmeye Yönelik Fırsatlar

İnsanların birbirleriyle ilişkiler ve bağ kurma eğilimi ve hayatı diğerleriyle birlikte yaşaması sosyallik olarak adlandırılmaktadır. Bunun büyük bölümü günümüzde dijital teknolojiler vasıtasıyla sağlanmaktadır. İnternet ve mobil iletişim araçları insanlar arasındaki görüş, düşünce ve duygu paylaşımını, haberleşmeyi, neredeyse her daim, her yerde bağlantı kurmayı kolaylaştırmıştır. İnsanların birbirlerine istedikleri zaman ulaşabilme, haberdar olabilme, bilgi alış-verişi yapabilme, organize olabilme imkânı dijital teknolojilerin sunduğu önemli bir fırsattır (Chayko, 2018, 13-14). Öğrencilerin derslere katılımını sağlamak amacıyla kullanılan “tartışma teknikleri”nin öğretmenler tarafından çevrimiçi ortama uyarlanarak yapılması (Gülbahar ve Kalelioğlu, 2009, 209), internet ve mobil iletişim teknolojilerinin zaman ve mekân avantajından yararlanarak, verimli tartışmaların yapılabileceği, sosyalleşmenin sağlanabileceği, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini daha rahat biçimde ifade edebileceği ortamlara dönüştürülmesi bakımından önemlidir. Ayrıca yapılan çalışmalarda, Facebook, Twitter ve Flickr gibi sosyal ağların öğrencilerin iletişim becerilerini artırdığı, akran desteğini güçlendirdiği, öğrencilerin iş birliğini, katılımını, topluluk kurmasını, sosyalleşmesini geliştirdiği belirlenmiştir (Gülbahar, Kalelioğlu ve Madran, 2010). Class Dojo, öğrencilerin sınıfta öğrendiklerini evde resim, video ve mesajlar yollarıyla paylaşarak birbirine sınıksız bağlı topluluklar inşa etmek için öğretmenlerin, öğrencilerin ve ebeveynlerin her gün kullanımına açık olan, dünyada yaygın biçimde faaliyet gösteren bir iletişim platformudur (<https://www.classdojo.com/tr-tr/about/>). Bu ve benzeri programlarla, öğretmenler ebeveynlerle işbirliği içinde öğrencinin kendini daha iyi ifade edebileceği, video yükleyebileceği, katılım ağı oluşturabileceklerdir.

2.5. Keşfe Yönelik Fırsatlar

İnternet ve dijital medya, değişik bakış açılarına veya değişik kültürel öğelere farklı bir pencereden bakmayı sağlayarak onları tanımayı, ilişki kurmada yeni yollar bulmayı sağlar (Chayko, 2018, 105). Ayrıca, öğrencilerin araştırma, sorgulama ve problem çözme becerilerini kullanmaları ve geliştirmeleri konusunda destek olmaktadır (Gülbahar, Kalelioğlu ve Madran, 2010). Örneğin geleceğin teknolojisi, uzay, doğa, yaşam gibi konularda “sciencefocus” gibi birçok arama sitelerinden yararlanarak yenilikleri takip etmek, keşfetmek, araştırmak mümkün olmaktadır (<https://www.sciencefocus.com/future-technology/best-android-science-apps/>). Kültür ve Turizm Bakanlığının 360 derecelik panoramik görüntülerle müzeleri sanal ortamda gezme fırsatı vermesi (<http://www.kultur.gov.tr/TR-96600/muzeler.html>), Google Maps gibi uygulamalarla dünyanın bir çok yerinin online olarak görülebilmesi, YouTube kanallarından merak edilen konularla ilgili neredeyse sınırsız videoların araştırılabilmesi, izlenebilmesi, paylaşılabilmesi internet ve mobil teknolojilerin sunduğu önemli fırsatlar arasındadır.

3. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Okul topluluğu üyelerinin internet ve mobil iletişim teknolojilerini kullanımıyla ilgili literatür incelendiğinde, büyük çoğunluğun tehditler üzerine odaklandığı görülmektedir (Kristy , 2018; Odabaşı, 2017; Ülken ve Kılınç, 2018; Yılmaz ve Biricik, 2017; Sırakaya, ve Seferoğlu, 2018). Bu tür çalışmalarda daha çok korumacı yaklaşım hâkimdir ve fırsatlarla ilgili kısımlar oldukça sınırlıdır. Gelecekte internet ve mobil iletişim teknolojilerin günlük hayatta daha çok kullanılacağı öngörüsünden hareketle, sağlıklı dijital yaşam için, internet ve mobil iletişim teknolojilerinin kullanım alanları ve fırsatlarına yönelik araştırmaların artırılması gerekmektedir.

İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin fırsatlarıyla ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalardan önemli kısmı FATİH projesi ile ilgilidir. Eğitim Reformu Girişimi (ERG) ve Research Triangle Institute International’ın (RTI) hazırladıkları “FATİH Projesi Eğitimde Dönüşüm İçin Bir Fırsat Olabilir Mi? Politika Analizi ve Önerileri” başlıklı raporda, projenin önemi, gelişime açık olduğu alanlar ve sunduğu fırsatlar üzerine odaklanmıştır (2013). Hamarat, “21. Yüzyıl Becerileri Odağında Türkiye’nin Eğitim Politikaları” isimli çalışmasında, önce değişen paradigma ve bunun eğitim becerilerine ve ortamlarına yönelik etkisini incelemiş, daha sonra Türkiye’nin konuyla ilgili attığı adımları, FATİH projesi, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ve 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi çerçevesinde dünyadan örneklerle değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda paradigma değişimiyle birlikte ortaya çıkan fırsatların değerlendirilmesiyle ilgili önemi adımlar atıldığını, ancak bunun bütün eğitim sistemini kapsayamaması, yalnızca bir boyuta odaklanılması, farkındalığın yeterince sağlanamaması, yönetici, öğretmen eğitimindeki yetersizlikler, içerik ve müfredat yapısındaki uyumsuzluklar gibi nedenlerle yeterince hayata geçirilemediği değerlendirmesini yapmıştır (2019). Dursun, Kırbas ve Yüksel çalışmalarında, FATİH projesinin eğitim ve öğretimdeki fırsatları yakalama konusundaki önemini irdeledikten sonra projenin beklenen sürede tamamlanamaması, bunun temel nedenleri ve uygulamada karşılaşılan problemler ve zorluklar üzerinde durmuşlardır (2015). Baz çalışmasında, 2014-2017 yılları arasında FATİH projesi ile ilgili yapılan 62 yayını incelemiştir. Araştırma sonucunda, projenin Türkiye için çok önemli olmasına rağmen, yapılan içerik analizine göre yayınların en çok “etkileşimli tahta” konusu üzerinde durduğunu vurgulamıştır (2017). Öğretmen, öğrenci ve

ebeveynlerin konu ile ilgili görüşlerini öne çıkaran çalışmaların yapılması durum tespiti açısından önem arz etmektedir.

İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin fırsatlarına yönelik diğer çalışmalar İngilizce, bilişim teknolojileri, matematik, fizik gibi akademik derslerin öğretilmesine ve derslerin okul dışı ortamlarda desteklenmesine yönelik fırsatlarla ilgilidir. Tılıç, yabancı dil öğreniminde mobil uygulamaları konu edindiği çalışmasında, yeni bir dil öğrenmek isteyen ancak yoğunluk, maddi yetersizlikler gibi nedenlerle buna vakit ayıramayan kişilerin akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlarla istedikleri zaman ve yerde eğitim alabildiklerini, bunun önemli bir fırsat olduğunu vurgulamıştır (2016, 303). Özgenel, Baydar ve Yılmaz, ortaokul öğrencilerinin bilişim teknolojileri ve yazılım derslerine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu derslere yönelik tutumlar ile akademik başarı arasında pozitif yönde ilişki tespit etmişlerdir (2018, 111). Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığının hazırladığı raporda, Türk Dili ve Edebiyatı, Fizik, Kimya, Biyoloji, Coğrafya, Tarih, Yabancı Dil, Bilişim Teknolojileri, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, derslerine yönelik e-öğrenme materyallerinin üretiminin yapıldığı Eğitim Bilişim Ağı (EBA) programının kullanım düzeylerini incelemiş, ortaokullarda en çok matematik, fen bilgisi ve sosyal bilimler derslerine giriş yapıldığını, tanınırlığın arttıkça kullanıcı sayısının da arttığını vurgulamış ve içeriğin sürekli güncellenmesi gerektiği önerisinde bulunmuştur (2018). Gülbahar, Kalelioğlu ve Madran, "Sosyal Ağların Eğitim Amaçlı Kullanımı" isimli çalışmalarında, internetin, sosyal medyanın, öğrenim deneyimlerini zenginleştirme, öğrenmeyi destekleme, öğrencileri sosyalleştirme, öğretmenlerin eğitim-öğretim süreçlerini daha aktif, yaratıcı, işbirlikçi öğrenme ile destekleme, öğrenci-öğrenci, öğrenci içerik ve öğretmen-öğrenci etkileşimi arttırma, öğrencilerin araştırma, sorgulama ve problem çözme becerilerini kullanmaları ve geliştirmeleri konusunda destek sağladığını belirtmektedir (2010). Yıldız ve Abdüsselam çalışmalarında, ortaokul öğrencilerinin internet kullanımına yönelik yaşantılarını incelemişlerdir. Araştırmada en dikkat çeken bulgu, öğrencilerin büyük çoğunluğunun sınırsız internet kullanma imkânı olası ve internet kullanmayı evlerinde kendi kendilerine öğrenmeleridir (2016, 274). Bu durum fırsatların yakalanmasında daha bilinçli, planlı ve yönlendirici olunması gerektiğini göstermektedir.

Literatürde internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsat alanlarının kategorik bir şekilde incelendiği, haritalandığı çalışma sayısı oldukça yetersizdir. Genellikle tehditlerle beraber sınırlı biçimde ele alınmıştır. Çalışma bu tür ilgi ve amaçları kapsayan konulara odaklanma gereğinden doğmuştur.

4. YÖNTEM

Araştırmanın temel amacı, okul topluluğu üyelerinin (Rehber Öğretmenler, Ebeveynler ve Ortaokul Öğrencileri) internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsat alanları hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Ayrıca, sağlıklı dijital yaşamın tesis edilmesinde okul topluluğu üyelerinin dijital çağın gerektirdiği yeni becerilerin farkına varması, fırsatlar panoramasının ortaya konulması aracılığıyla, ilgili politika ve müfredat çıktılarında arka plan desteği verilmesi ve dijital dönüşümle ilgili uygulamaların başarıyla yürütülebilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Bu desende, bir duruma ilişkin etkenler (bireyler, olaylar, süreçler, ortam gibi) bütüncül bir yaklaşımla araştırılmakta ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri ya da durumu nasıl etkiledikleri üzerine odaklanılmaktadır. Meydana gelen değişimleri ve süreçleri anlamak için kullan bir yaklaşımdır. Görüşme, odak grup çalışması, gözlem, doküman analizi durum çalışmalarında sıkça kullanılan veri toplama yöntemlerindedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 77-79). Araştırmada odak grup çalışması yöntemi kullanılmıştır.

Odak grup çalışması, konu hakkında bilgisi bulunan, kesin bir sayı olmamasına rağmen 6-10 kişiden oluşması önerilen bir grupta yapılan etkileşimli bir görüşmedir (Merriam, 2013, 91). Araştırma kapsamında, rehber öğretmenlerle (10 kişi), ebeveynlerle (10 kişi) ve öğrencilerle (11 kişi) 15 Mart-22 Mart 2019 tarihleri arasında üç ayrı odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Örneklem belirlenirken Türkiye İstatistik Kurumundan mail aracılığıyla alınan Kayseri ili için "cadde-sokak-bulvar-mahalle" bazındaki gelişmişlik düzeyleri listesi kullanılmıştır. Odak grup görüşmesine katılacak kişiler, TÜİK'in 3 farklı kod tanımlamasına (bu tanımlamalar ulaşım ve altyapı hizmetleri, bina ve konutların niteliği ve kira bedelleri gibi niteliklere göre oluşturulmuştur) uygun olarak, gelişmiş, orta gelişmiş ve gelişmemiş bölgelerde bulunan okullardan tesadüfi olarak seçilmiş ve gönüllülük esasına göre odak grup çalışmasına dâhil edilmiştir.

Verilerin toplanmasında, çözümlenmesinde ve değerlendirilmesinde katılımcıların rahat davranabilmesi için, gerçek isimleri ve hangi okuldan geldikleri ile ilgili bilgiler saklı tutulmuştur. Rehber öğretmenler (R), Ebeveynler (E) ve Öğrenciler (Ö) olarak kodlanmıştır. Her bir görüşme ortalama bir buçuk

saat sürmüştür. Katılımcıların birbirlerini rahat olarak görebilmesi amacıyla U şeklindeki oturma düzeni tercih edilmiş ve görüşme Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesinde hem ses kayıt cihazı hem de profesyonel kamera kullanılarak kayıt altına alınmıştır.

Odak grup görüşmelerinde fırsatların haritalanması amacıyla eğlence, öğrenme, sosyalleşme, yaratıcı olma ve keşif alanlarına yönelik beş tema belirlenmiştir. Tüm gruplara “**İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin eğlence, öğrenme, sosyalleşme, yaratıcı olma ve keşif alanlarına yönelik sunduğu fırsatlar hakkında ne düşünüyorsunuz?**” sorusu sorularak daha önce belirlenen temalar tartışmaya açılmıştır. Daha sonra “**Sizce internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan ne kadar yararlanılmaktadır?**” sorusu ile fırsatların değerlendirilme durumu ile ilgili görüşleri alınmıştır. Son olarak “**İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan yeterince yararlanılmamanın temel nedenleri ve konuyla ilgili önerileriniz nelerdir?**” sorusu sorulmuş ve ilgili değerlendirmeleri incelenmiştir. Katılımcıların düşüncelerini daha rahat ifade edilmesi amacıyla görüşmeler sohbet tarzında günlük dil kullanılarak yapılmıştır.

5. BULGULAR

Araştırmada rehber öğretmenler, ebeveynler ve öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleriyle ilgili görsel kayıtlar ve ses kayıtları çözümlenmiş, öncelikle katılımcıların internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsat alanlarıyla ilgili görüşlerine dayanan bulgular beş tema altında gruplandırılmış, daha sonra fırsatlardan yararlanma durumuyla ve yetersizliklerle ilgili görüş ve önerilerinden önemli olanları özetlenmiştir.

5.1. Rehber Öğretmenlerle Yapılan Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Bulgular

Rehber Öğretmenlerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Eğlence, Öğrenme, Sosyalleşme, Yaratıcı Olma ve Keşif Alanlarına Yönelik Sunduğu Fırsatlar Hakkındaki Görüşleri

- Rehber öğretmenler internet ve mobil iletişim teknolojisinin **eğlence** teması ilgili olarak, dijital teknolojinin, oyunlar ve şarkılarla dersi daha zevkli ve faydalı hale getirme (R1), öğrenmeyi eğlenceli hale getirme, ortak oyun oynama, video, görüntülerini paylaşma (R4, R7, R9) gibi fırsatları barındırdığını belirtmişlerdir. Özellikle İngilizce dersinde yabancı arkadaşlarla mailleşme, onlara video çekip gönderme gibi faaliyetlerle ders ve ders dışı çalışmaların daha eğlenceli ve verimli hale getirilme potansiyelinin olduğunu (R1) ifade etmişlerdir.

- **Öğrenme** temasına yönelik olarak rehber öğretmenler, internet ve mobil iletişim teknolojisinin, yabancı dil öğrenimi, derslerin verimli bir şekilde işlenmesi (R1), bilgi edinme (R2), toplumda rahatça konuşulamayan konularla ilgili derslerin daha kolay verilmesi (R3), hızlı ve akılda kalıcı öğrenmeyi sağlama, akademik gelişimin hızlanması, milli birlik ve beraberliği daha kolay aşılabilme (R4), öğrenmeyi öğretme, öğrencilerin dikkatini toplama (R5), sürece katılarak, uygulamalı bir şekilde öğrenme ve öğretme (R6), bilgi zenginliğine ulaşma, uzaktaki bilgiyi yakın etme, güncel bilgiye ulaşma, sempozyumları takip etme, öğrenme hızını artırma (R7), soyut konuları görsellerle daha somut hale getirme, öğrencilerin aklına daha rahat girebilme, süreç bazlı öğrenme, test yapma ve değerlendirme (R9), nasıl proje yazılacağını öğrenme, öğretme (R10), gibi konularda fırsatlar barındırdığını belirtmişlerdir.

- Rehber öğretmenler, mailleşme ve mesajlaşma yoluyla kolayca iletişim kurma (R1), bilgiyi yayma (R2), olgunlaşma, dünyadaki gelişmelerden hızlıca haberdar olma, öğrencilerin sorunlarını yüz yüze gelmeden sosyal medya hesaplarından takip edebilme, sanal olarak bir araya gelme, mesajlaşma (R4), sosyal medyada görüş bildirme, kendini tanıtmaya (R7), grup oluşturma, ait olma hissi ve kendine güven sağlama, velilerle konuşma, onlara link atma, bilgi verme, onlardan görüş, bilgi alma (R9), gibi konuların **sosyalleşme** temasına yönelik fırsatlar olduğu görüşündedirler.

- **Yaratıcı olma** teması ile ilgili olarak, derste kullanılacak yeni oyunlar geliştirme (R1), analitik düşünme (R2), robotik kodlama, bilim uygulamaları gibi konulara yönlendirme (R3), daha aktif ve irdeleyici olma, eleştirel düşünme yeteneğini geliştirme, akran eğitimi gibi yeni metotlar geliştirme (R4), yeni öğrenme yöntemlerinin geliştirilmesi (R5), kendini geliştirme (R7), görsel oluşturma, program yazma gibi şeyler üretebilme, ayrıntılı-yaratıcı düşünmeyi öğrenme, öğretme (R9), yeni proje yazma (R10), konusunda fırsatların olduğu kanaatini taşımaktadırlar.

- Derste kullanılacak yeni materyaller bulma (R1), çağrı yakalama (R2), merak edilen konuları araştırma (R3), dünyayı keşfetme, kendi kendine öğrenme, öğrencilerin sorun alanlarını keşfetme, toplumun nasıl şekillendiğini öğrenme (R4), sınıfa hâkim olma ve sınıf ortamını iyileştirmede yeni yöntemler bulma (R7), filmlerin nasıl yapıldığını kamera arkası yayınlarla keşfetme, neyin nasıl yazılacağını ve yapılacağını bulma (R9), proje ödevi vererek öğrencileri araştırmaya yönlendirme (R10), konuları ise **keşif** temasına yönelik fırsatlar olarak değerlendirilmektedir.

Rehber Öğretmenlerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Sunduğu Fırsatlardan Yararlanılma Durumu İle İlgili Görüşleri

• Rehber öğretmenler genel olarak internet ve mobil iletişim fırsatlarından yeterince yararlanamadığı görüşündedirler. Daha çok yabancı dil eğitiminde İngilizce oyunlar, şarkılarla ve yabancı uyruklu öğrencilerle maille iletişime geçme konusunda (R1, R10), bilgisayar öğretmenlerinin şahsi çalışmalarıyla, kulüp faaliyeti olarak, robotik kodlama, teknoloji uygulamaları gibi derslerde (R3), ödevlerin yapılmasında (R4, R1), sınıfta konu anlatılırken örneğin tarih dersinde görsel destekleyici olarak (R4), bazı derslerde proje ödevlerinin hazırlanması, video çekimi yapma konusunda, örneğin; sigara konusunda röportaj yaptırılmasında (R6, R7), velilerle iletişime geçme, onları toplantıya çağırma ve onlarla görüntü, anket paylaşımında (R9), test yaptırma ve değerlendirmede (R9, R7), sınıf ortamının iyileştirilmesinde, EBA gibi veri tabanlarını kullanarak konuların pekiştirilmesinde (R5, R7) fırsatların değerlendirildiği, ancak bu konuda yeterince planlı ve sistemli hareket edilmediği görüşündedirler.

Rehber Öğretmenlerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Sunduğu Fırsatlardan Yeterince Yararlanılmamasının Temel Nedenleri İle İlgili Görüş ve Önerileri

• Rehber öğretmenler internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan yeterince yararlanılmamasının temel nedenlerini; risklere çok yoğunlaşılması, bu yüzden fırsatların görülememesi (R2,R4, R5), ebeveynlerin ve öğretmenlerin internette nasıl araştırma yapılacağı, öğrenciyi nasıl yönlendireceği konusunda iyi örnek olmaması (R1, R5), FATİH projesi kapsamında eğitimler alınsa da bunun verimli ve yeterli olmaması, yeni teknolojilerle ilgili birçok konuda yol göstermek bir yana öğrenciden yardım alma durumunda kalınması (R2, R3, R4, R7, R8, R9), genellikle yaşlarından dolayı öğretmenlerin teknoloji özürlü olması ve teknoloji konusunda çocukların kendilerinden daha iyi olduğunu düşünmesi (R3), öğrencilerin başıboş bir şekilde internet ve mobil iletişim ağının kucağına itilmesi, bilinçli politikaların geliştirilememesi ve bu konuda bilgi ve yetenek eksikliklerinin olması (R4, R3), ebeveyn ve öğretmenlerin öğrencileri eğitim süreçlerinin içine yeterince çekememesi (R5) akran eğitiminin olmaması (R4), içerik eksikliği, eğitim sisteminin fırsatlardan yararlanmaya yönelik olmaması (R7, R8) olarak belirtmişlerdir.

• Öğretmenler internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan daha iyi yararlanabilmek için; öğretmen ve ebeveynlerin internet ve mobil iletişim teknolojilerini kullanma konusunda rol model hale gelmesini sağlamak, onları bu konuda yetiştirmek (R1, R5), fırsatların neler olabileceğine odaklanmak, çocukları anlamaya çalışmak (R2, R3), çocukları dijital ortamda tek başına bırakmamak, onları ilgi alanlarına göre kanalize edebilmek, okul yönetimlerini bu konuya yönlendirmek (R3), akran eğitimi devreye sokmak, okullarda bilişim ya da dijital danışman adı altında rehberlik öğretmenliği gibi sorumlu atamak, devlet politikası olarak eğitim sistemini fırsatlara yönelik geliştirmek (R4), internet ve mobil teknolojiye yönelik içerik geliştirmek (R7, R9), tüm öğretmenleri, ebeveynleri ve öğrencileri fırsatları yakalamak konusunda eğitmek (tüm katılımcılar) gerektiği görüşündedirler.

5.2. Ebeveynlerle Yapılan Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Bulgular

Ebeveynlerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Eğlence, Öğrenme, Sosyalleşme, Yaratıcı Olma ve Keşif Alanlarına Yönelik Sunduğu Fırsatlar Hakkındaki Görüşleri

• Ebeveynler, internet ve mobil iletişim teknolojilerinin öğrencilerin derslerini **eğlenceli** bir şekilde yapmasına yardımcı olduğuna yönelik ortak görüş bildirmişlerdir. Ebeveynler, ödevleri dijital teknolojiler vasıtasıyla daha eğlenceli şekilde yapabilme (E8, E10), özellikle İngilizce derslerini, ödevlerini şarkılar ve görsellerle destekleyerek öğrencilerin katılımıyla mutlu, neşeli biçimde yapma (E2), dersleri, ödevleri sıkılmadan yapabilme (E7) gibi konularda internet ve mobil iletişim teknolojilerinin fırsatlar barındırdığını düşünmektedirler.

• Kaynaklara rahatça ulaşabilme (E1, E10), kitap okuma, matematik gibi birçok konuda hemen açıp bakma, OKULİSTİK, EBA, VİTAMİN gibi sitelerle konu anlatımına, testlere bakma, müfredatı görme, çocuğuna tekrar yaptırabilme, çocuğun notlarını, okuldaki durumunu, ödevlerini elektronik ortamda takip etme (E2, E10), kendi kendine ödev yapabilme, öğrenebilme, daha önce zor ulaşılabilen bilgiyi hızlı bir şekilde edinme ve görerek- duyararak daha kolay öğrenme (E3), yabancı dil öğrenme, bilgisayarda kategorize edilmiş, ayrıştırılmış bilgiye rahatça ulaşma (E6), farklı kültürler hakkında bilgi edinme (E8) ebeveynlerin **öğrenme** temasına yönelik görüşlerini oluşturmaktadır.

• Ebeveynler, **sosyalleşme** konusunda klavye başında da olsa, farklı kullanıcı adlarıyla da olsa kendini daha iyi ifade etme, farklı düşünceleri özgün biçimde anlatabilme (E1), sosyal yaşamı takip etme (E2), kendini ve farklı kültürleri daha tanıma, sanal ortamda çabucak bir araya gelebilme, organize olabilme (E3), kolay erişilebilir olma (E4), korkularını yenme (E9), gibi konularda internet ve mobil iletişim teknolojilerinin belirleyici olduğu görüşündedirler.

- **Yaratıcı olma** temasıyla ilgili olarak, ebeveynler, internet ve mobil iletişim teknolojilerinin, tabuları yıkıp farklı düşünmeye sevk etme (E1), yorum yapabilme gücü kazanma (E2), farklı düşünme, karşılaşılan sorunlara farklı çözümler bulabilme (E3), fırsat eşitliği sağlama (E6), analitik düşünme, kaynakların etkin kullanımına yönelik yeni yollar bulabilme (E8) konularında fırsatlar içerdiğini düşünmektedirler.

- Ebeveynler, çocukların kitapta bulmadıkları şeyleri **keşfetme**, örneğin bir bisküvi fabrikasına gitmeden onların nasıl imal edildiğini sanki oradaymış gibi internetten gezebilme (E1), en çok okunan kitapların ne olduğu, tatil için nereye gidilebileceği, orada ne yenilebileceği ve nerelerin gezilmesi gerektiği ile ilgili araştırma yapma (E2, E10), Google maps, navigasyon gibi uygulamalarla yeni yerler keşfetme (E3), daha önce hiç bilinmeyen, akla gelmeyen şeyleri araştırma, bulma (E6), çevreyi keşfetme, kimseye adres sormadan gideceği yeri bulabilme (E8) gibi konularda internet ve mobil iletişim teknolojilerinin kolaylıklar sağladığı görüşündedirler.

Ebeveynlerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Sunduğu Fırsatlardan Yararlanılma Durumu İle İlgili Görüşleri

- Ebeveynler, gelecekte internet ve mobil teknolojilerin gittikçe yaygınlaşacağı, dijital teknolojilerle ilgili bilgilerin çocukların kariyerlerinde önemli hale geleceği, bu nedenle dijital teknolojileri kullanma, programlama gibi konulara önem verilmesi gerektiği, ancak bu konudaki fırsatlardan yeterince yararlanılmadığı konusunda ortak görüş bildirmişlerdir. Ebeveynlere göre, öğrenciler daha çok eğlence ve keşif konusunda kendileri de çocuklarının notlarını takip etme ve öğretmenden onlar hakkında bilgi alma konusunda fırsatları değerlendirdikleri görüşündedirler (E2, E3, E7, E8). Ebeveynler çocukların sanal olarak çevreyi gezebildiğini, keşfedebildiğini, kitapta bulamadığı merak ettiği konuları araştırabildiğini (E1), özellikle EBA ve OKULİSTİK gibi programlarla ödevlerini ebeveynlerine ihtiyaç duymadan yapabildiğini (E1, E2, E3), yabancı dilini isteyerek ya da istemeden geliştirdiğini (E6), çeşitli programlar sayesinde çocuklarının tatilde derslerinden soğumadığını (E2) ifade etmektedirler. Ancak ebeveynler potansiyel fırsatların yeteri kadar değerlendirilemediği, daha çok riskler üzerine odaklanıldığı görüşünü benimsemektedirler.

Ebeveynlerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Sunduğu Fırsatlardan Yeterince Yararlanılamamanın Temel Nedenleri İle İlgili Görüş ve Önerileri

- Ebeveynler fırsatlardan yeterince yararlanılamamanın temel nedenlerini; çocuklarının dijital teknoloji konusundaki yeteneklerinin onlardan daha iyi olması, onlara yetememeleri (E2, E3, E4, E7, E9), Milli Eğitim Bakanlığının sağlam kaynaklar konusunda ebeveynleri yeterince bilgilendirmemesi, müfredatları ona göre ayarlamaması, dijital anlamda güvenilir bir sitenin olmaması, öğretmenlerin aktif olarak internet ve mobil iletişim teknolojilerini kullanmaması, risklerin fırsatlara baskın gelmesi (E1), öğretmenlerin çocuklarını ve kendilerini yeterince yönlendirememesi (E2), daha güvenilir siteler konusunda ebeveynlerin içini rahatlatıcı adımların atılmaması (E3, E9), öğretmenlerin teknolojiyle barışık olmaması, onlara erişilememesi (E4), iş yoğunluğu dolayısıyla kendilerinin çocuklarıyla yeterince ilgilenememesi (E8) olarak ifade etmişlerdir.

- Ebeveynler internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan daha iyi yararlanabilmek için; dijital teknoloji ve programlama ile ilgili derslerin artırılması (E1), öğretmenlerin, ebeveynlerin ve öğrencilerin internet ve mobil teknolojilerin kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi (E2, E4, E8), güvenilir sitelerin listesinin yapılması (E2, E3, E9), okulun kendilerini ve öğrencileri iyi sitelere yönlendirmesi, Emniyet Müdürlüğü'nün kötü sitelere girenler öğrencilerin velilerine mesaj göndermesi gibi uygulamalar yapması (E9), içerik ve sistem geliştirmenin yapılması (E10) gerektiği önerilerinde bulunmaktadır.

5. 3. Öğrencilerle Yapılan Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Eğlence, Öğrenme, Sosyalleşme, Yaratıcı Olma ve Keşif Alanlarına Yönelik Sunduğu Fırsatlar Hakkındaki Görüşleri

- Araştırmaya katılan tüm öğrenciler internet ve mobil iletişim teknolojilerinin başta oyun oynamak üzere **eğlenceli** olduğu konusunda ortak görüşe sahiptirler. Öğrenciler film-video izlemenin, YouTube kanallarını takip etmenin (Ö1), ödevlerini eyleyerek yapmanın (Ö1, Ö3), internette dolaşmanın (Ö3), konuları görsel olarak izlemenin daha zevkli olmasının (Ö7), internette arama yapmaktan hoşlanmanın, zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmamanın (Ö3, Ö10), video çekmenin, photoshop yapmanın, Tonguç programını izlemenin ve YouTube kullanmanın (Ö11) eğlenceli olduğunu bildirmişlerdir.

- Öğrenciler, internet ve mobil iletişim teknolojilerinin ödev yapma (Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö11), bilinmeyen kavramların karşılıklarını öğrenme, derse hazırlık yapma, İngilizce öğrenme (Ö1, Ö2, Ö9), anlamadığı konuları öğrenme (Ö4, Ö9), ödev yaparken derste geçmeyen konuları ve kavramları öğrenme (Ö5), yaz tatilinde ve dönem arasında konuları tekrar etme (Ö6), test çözme (Ö1, Ö2, Ö7, Ö9), konuları anlama, tekrar yapma, pekiştirme (Ö8), ders planı yapma (Ö11) gibi alanlarda **öğrenmelerine** katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

- Öğrenciler **sosyalleşme** teması ile ilgili olarak, arkadaşlarla grup oluşturma, buluşma yerini ve saatini belirleme (Ö1, Ö7), arkadaşlarını oyuna davet etme, beraber oyun oynama (Ö3), özgüvenini artırma, yenilikleri takip etme (Ö11), arkadaşlarıyla sohbet etme, haberleşme (Ö5) konularında dijital teknolojilerin kolaylıklar sağladığı görüşündedirler.

- Öğrenciler, genel olarak internet ve mobil teknolojilerin **yaratıcı olmayı** desteklediği görüşündedirler. Örneğin; oyun programlama, kendi oyununu oluşturma (Ö3), program yazmayı öğrenme (Ö8, Ö9), yeni şeyler yapma (Ö11), tasarım yapma (Ö11) araştırmak istediği konuyla ilgili farklı şeyler bulma (Ö7) gibi konularda öğrenciler internet ve mobil teknolojilerden yaralandıklarını söylemişlerdir.

- Keşif teması ile ilgili olarak öğrenciler, farklı kültürleri karşılaştırma (Ö1, Ö2, Ö5, Ö8, Ö10), korktuğu bir film varsa korkuyu yenmek için kamera arkası görüntüleri araştırma, merakını giderme, çevreyi keşfetme (Ö1, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11), aklına takılan şeyleri araştırma, oyunun nasıl yapıldığını keşfetmeye çalışma (Ö3), bilmediği konuları araştırma (Ö11), yanlış şeyler yapmamak için YouTube kanallarını izleme gibi konularda internet ve mobil iletişim teknolojilerini kullandıklarını ifade etmektedirler.

Öğrencilerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Sunduğu Fırsatlardan Yararlanılma Durumu İle İlgili Görüşleri

- Öğrenciler internet ve mobil iletişim teknolojileriyle ilgili bilgilerini daha çok arkadaşlarından, internette rastgele dolaşarak ya da YouTube kanallarını izleyerek edinmektedir (Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11). Tüm öğrenciler merak ettikleri konuları internette arama sitelerini kullanarak yani belirli bir site adı kullanmadan araştırdıklarını ifade etmişlerdir. İnternet ve mobil iletişim teknolojilerini kullanarak en çok oyun oynadıklarını, video izlediklerini (Ö1, Ö5, Ö8, Ö11), ödevlerini yaptıklarını (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11), merak ettikleri konuları araştırdıklarını (tüm öğrenciler) ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin İnternet ve Mobil İletişim Teknolojilerinin Sunduğu Fırsatlardan Yeterince Yararlanılamamanın Temel Nedenleri İle İlgili Görüş ve Önerileri

- Öğrencilerin tümü, fırsatlardan yeterince yararlanılamamanın temel nedenini, öğretmenlerin ve ebeveynlerinin internet ve mobil teknolojiler konusunda yetersiz olmaları olarak ifade etmişlerdir. Tüm öğrenciler dijital teknolojiler konusunda kendilerini bilgisayar öğretmenleri haricindeki öğretmenlerden ve ebeveynlerinden daha iyi olarak görmektedirler. Bu nedenle onların internet ve mobil iletişim teknolojileriyle ilgili söylemlerini çok dikkate almamaktadırlar.

- Programlama ile ilgili derslerinin müfredata konulmasının (Ö2, Ö3) kendilerinin yetişmesine katkı sağlayacağı görüşündedirler.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

İnternet kullanımının hızla yaygınlaşması ve mobil iletişim teknolojisindeki gelişmeler, her alanda olduğu gibi eğitim alanından da köklü değişimlere neden olmaktadır. Geçtiğimiz 10-15 yılla kıyaslandığında internet ve mobil teknolojilerin eğitim hayatının vazgeçilmez bir parçası haline dönüşmeye başladığı görülmektedir. 2010 yılında Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi kapsamında başlatılan çalışmalar, farkındalık eksikliği, öğretmenlerin yeni sisteme adaptasyonu, teknolojinin istenilen ölçüde yayınlamaması gibi birçok sorunu içerse de, donanım itibarıyla okulların alt yapılarının hazırlanmasında önemli katkılar sağlamıştır. Gelecekte internet ve mobil iletişim teknolojilerinin günlük yaşama etkisinin artarak devam edeceği öngörüsünden hareketle; öğrencilere 21. yüzyıl eğitim becerilerinin kazandırılabilmesi için, öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili yeterliliklerinin artırılması, öğrenci ve ebeveynlere yol gösterici beceriler kazanması, kısaca fırsatlardan nasıl yararlanabileceğine yönelik farkındalığın sağlanması ve fırsatlar panoramasının ortaya konulması gereklidir. Literatürde internet ve mobil iletişim teknolojilerinin zararlı etkilerinden korunma konusuna çok sayıda araştırma varken, fırsatlardan yararlanma konusunda yeterince çalışma bulunmamaktadır. Çalışma bu tür ilgi ve amaçları kapsayan konulara odaklanma gereğinden doğmuştur. Temel amacı, rehber öğretmenler, ebeveynler ve ortaokul öğrencilerinin internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsat alanları hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Yapılan üç odak grup çalışmasında tüm katılımcılara aşağıda belirtilen araştırma soruları sorulmuştur:

1. İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin eğlence, öğrenme, sosyalleşme, yaratıcı olma ve keşif alanlarına yönelik sunduğu fırsatlar hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Sizce internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan ne kadar yararlanılmaktadır?
3. İnternet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan yeterince yararlanılmamanın temel nedenleri ve konuyla ilgili önerileriniz nelerdir?

Katılımcıların verdiği cevaplar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

• Rehber öğretmenler, internet ve mobil teknolojilerin, dersi daha eğlenceli hale getirme, oyun tabanlı öğrenme, ders içinde ve dışındaki çalışmalarda video, mail, oyun gibi programlar vasıtasıyla etkin ve verimliliğin artması gibi konularda eğlenceye yönelik fırsatların olduğu görüşündedirler. Öğretmenler, öğrenme kategorisine göre, hızlı ve akılda kalıcı öğrenme, akademik gelişimi hızlandırma, bilgiye ulaşma, öğrenmeyi öğretme, test yapma ve değerlendirme, öğrencilerin dikkatini çekme, onları sürece katma gibi fırsatların olduğunu ifade etmektedirler. Öğretmenler, internet ve mobil iletişimin, mail ve mesajlaşma, dünyadaki gelişmelerden hızlıca haberdar olma, velilerle kolay iletişime geçme, sanal ortamda bir araya gelme gibi konularda geniş imkânlar sunduğunu; analitik düşünme, daha aktif ve irdeleyici olma, program yazma, kendini geliştirme, yeni öğrenme ve öğretme metotlarını oluşturma gibi yaratıcı konulara alt yapı oluşturduğunu; dünyayı keşfetme, merak edilen konuları araştırma, sınıf ortamını geliştirmede yeni yöntemler bulma, öğrencileri araştırmaya sevk etme gibi keşfe yönelik fırsatların olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin internet ve mobil iletişim konusundaki fırsatlar hakkında olumlu bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

• Rehber öğretmenlerin fırsatlardan yararlanmayla ilgili görüşleri incelendiğinde, internet ve mobil iletişim teknolojilerin daha çok yabancı dil eğitiminde (oyunlar, şarkılar ve yabancı uyruklu öğrencilerle elektronik haberleşme), bazı bilgisayar öğretmenlerinin şahsi gayretleriyle oluşturulan gruplarda kulüp faaliyetleri kapsamında (robotik kodlama, teknoloji uygulamaları gibi dersler), bazı derslerde proje hazırlama, ödev yapma, konu pekiştirme gibi faaliyetlerde ve ebeveynlerle iletişimde kullanıldığı görülmektedir. Rehber öğretmenler genel olarak, internet ve mobil iletişim fırsatlarından yeterince yararlanamadığı görüşünü benimsemektedirler.

• Rehber öğretmenler internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan yeterince yararlanılmamanın temel nedenlerini; risklere yoğunlaşmaktan fırsatların görülmemesi, öğrencilerin başıboş biçimde internet ve mobil iletişim ağlarının kucağına itilmesi, eğitim sisteminin fırsatları değerlendirme konusunda yetersiz olması, öğretmenlerin internette nasıl araştırma yapılacağı ve öğrencilerin nasıl yönlendirecekleri konusundaki bilgi ve yetenek eksiklikleri olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler, akran eğitiminin eğitim sistemine uyarlanması, okullara bilişim-teknoloji danışmanı atanmasının, tüm öğretmenleri, ebeveynleri ve öğrencileri fırsatları yakalamak konusunda eğitmenin fırsatların değerlendirilmesinde fayda sağlayacağı görüşündedirler. Buradaki en önemli unsur öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissetmesi ve ne yapacaklarını tam olarak bilememeleridir. Konuyla ilgili bilgi, beceri ve farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi, internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan daha çok yararlanmaya katkı sağlayacaktır.

• Ebeveynler, internet ve mobil teknolojilerin, ödevleri eğlenerek yapma, katılımcı bir şekilde ders çalışma, kaynaklara rahatça ulaşabilme, EBA, OKULİSTİK, VİTAMİN gibi platformlar vasıtasıyla konuyu daha iyi anlama, test çözme, müfredatı takip etmenin kolaylaşması, öğrencinin durumunu çabucak öğrenme, sosyal yaşamı takip etme, farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olma, tabuları yıkıp farklı düşünmeye sevk etme, fırsat eşitliği sağlama, yorum yapabilme gücünü kazanma, bir yere gitmeden orayı sanal olarak gezebilme, yeni yerler keşfetme gibi alanlarda fırsatlar barındırdığını ifade etmişlerdir. Ebeveynler konuyu daha çok ödev yapma, ders çalışma, çocuklarının durumlarını takip etme ve sosyalleşme açısından değerlendirmişlerdir. İnternet ve mobil iletişimin sunduğu fırsatlardan yeterince yararlanılmadığı konusunda ortak görüş beyan etmişlerdir.

• Ebeveynlerin ifadeleri incelendiğinde, fırsatlardan yeterince yararlanılmamanın en önemli sebebinin çocuklarının bilgi teknolojileri konusunda kendilerinden daha bilgili olmaları dolayısıyla onlara yetememe, onları yeterince yönlendirememeye olduğu görülmektedir. İş temposunun yoğun olması, iyi örnek olamama, risklerin fırsatlara baskın geldiğini düşünerek risklere odaklanma, güvenilirlik ve öğretmenlerin öğrencileri ve kendilerini yönlendirmedeki yetersizlikleri diğer nedenler olarak sıralanmaktadır.

• Ebeveynler fırsatlardan yararlanmak için müfredatın yeniden düzenlenmesinin, öğretmen, ebeveyn ve öğrencilerin bu konuda bilinçlendirilmesinin, hatta okulun kendilerini ve çocuklarını hangi sitelere gireceği ile ilgili yönlendirmesinin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

• Odak grup görüşmesinde öğrencilerin internet ve mobil teknolojilerin sunduğu fırsatlarla ilgili görüşlerini ifade ederken oldukça istekli oldukları gözlemlenmiştir. Başta oyun olmak üzere, YouTube kanallarını izlemenin, internette dolaşmanın eğlendirici olduğu ile ilgili ortak görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler, internet ve mobil teknolojilerin, ödev yapmayı daha eğlenceli hale getirme, Tonguç gibi programlarla daha kolay ders çalışma, bilmedikleri kavramları araştırma, konuları tekrar etme, ders planı yapma gibi alanlarda kendilerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca arkadaşlarıyla grup oluşturma, sanal ortamda buluşma, beraber oyun oynama, haberleşme, kendine özgü oyun yapma, tasarım yapma, farklı şeyler bulma, farklı kültürleri araştırma, kamera arkası görüntüleri izleyerek korkularını yenme, merakını giderme gibi konularda internet ve mobil teknolojilerin fırsatlar barındırdığını ifade etmişlerdir.

• Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, interneti bilinçli bir şekilde kullanmadıkları, büyük çoğunlukla merak ettikleri şeyleri, ödevlerini, araştırma konularını site adını yazmadan, google, yandex gibi arama sitelerini ya da YouTube kanalını kullanarak yaptıkları, oyunları bilinçsiz bir şekilde seçtikleri görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin internette korumasız bir şekilde kendi başına kaldığı, potansiyel fırsatlardan yeterince yararlanamadığı anlamına gelmektedir. Kendilerini internet ve mobil iletişim teknolojileri hakkında öğretmenlerden (bilgisayar öğretmenleri hariç) ve ebeveynlerinden daha iyi görmeleri, onların tavsiyelerini dikkate almama gibi sonuçlar doğurması bakımından tehlike arz etmektedir.

• Öğrenciler müfredatlarına programlama dersinin konulmasının kendilerinin yetişmesine olumlu katkı sağlayacağı görüşündedirler.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, tüm katılımcıların internet ve mobil teknolojilerin eğlence, öğrenme, sosyalleşme, yaratıcı olma ve keşif alanlarına yönelik sunduğu fırsatlar konusundaki bilgilerinin daha çok teorik düzeyde olduğu, ancak bilginin ilgili pratiklere yeterince yansıtıl(a)madığı görülmektedir. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin kendilerini internet ve mobil teknolojiler hakkında eksik görmeleri ve bu konuda öğrencilere yeterli olmadıklarını ifade etmeleri, üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir unsurdur. Fırsatlardan yararlanmak için, öncelikle, eğitim ve öğretim sürecini fiilen takip eden, öğrenci ve ebeveynleri yönlendiren, programların uygulayıcısı olan öğretmenlerin internet ve mobil iletişim teknolojileri ile ilgili bilgi ve beceri eksikliklerinin giderilmesi gereklidir. Ayrıca, öğrencilerin internet ve mobil iletişim teknolojilerinin fırsatlarından yararlanma konusunda kendilerini yalnız hissetmeleri ve bilinçsiz bir şekilde, tesadüfi olarak yararlanmaya çalışmaları, öğretmenleri tarafından yeterince yönlendirilmemeleri fırsatlardan yararlanma konusunda olumsuz etki oluşturmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde şu önerilerde bulunulabilir:

• Literatür incelendiğinde eğitim teknolojilerinin eğitim ortamına aktarılmasında öğretmen yeterliliklerinin istenilen seviyede olmadığı görülmektedir (Durak ve Seferoğlu, 2017, 537; Hakkâri, Atalar ve Tüysüz, 2015, 473; Hamarat, 2019, 16; Menzi ve Çalışkan, 2012, 15). Bu nedenle öğretmenlerden başlayarak, ebeveynlere ve öğrencilere konuyla ilgili bilgi, beceri ve farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi, internet ve mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlardan daha çok yararlanmaya katkı sağlayacaktır.

• Dijital oyunların kullanımına yönelik dijital okuryazarlık konusunda eğitimler verilmeli, sosyalleşmeyi destekleyen, eğlendirirken eğiten oyunlar belirlenerek listelenmeli ve oyun tabanlı eğitim sisteminin kullanımı artırılmalıdır (Sağlık Bakanlığı, 2018, 19).

• Çocukların sosyalleşme biçimlerinin internetle iletişim kurmak olduğunun farkına varılmalı (Goodwin, 2018, 278), yasaklama yerine bunun fırsatlardan yararlanma konularına odaklanılmalıdır.

• Öğrencilerin internet ve mobil iletişim teknolojilerini kullanma sıklıkları dikkate alınarak, onlara uygun, yeterli dijital içeriğin, materyallerin üretilmesi (Hamarat, 2019, 16) gereklidir.

• Dijital materyaller geliştirebilen ve bunu etkin biçimde kullanan lider öğretmenlerin destekleneceği (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018, 75), öğrencilerin ödüllendirileceği bir eğitim sistemine geçilmelidir.

• Ders sayıları azaltılarak ders dışı faaliyetlerin artırılacağı, öğrencinin daha aktif olarak katılacağı, güvenilir sanal sınıf ortamları oluşturulmalıdır.

• Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin de belirttiği gibi, akran eğitiminin eğitim sistemine uyarlanması ve okullara bilişim-teknoloji danışmanın atanması internet ve mobil teknolojilerin sunduğu fırsatlardan daha fazla yararlanma konusuna katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağca, Rıdvan Kağan ve Bağcı, Hakkı (2013). Eğitimde Mobil Araçların Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), s.295-302.
- Alpar, Demet; Batdal, Gülşah ve Avcı, Yusuf (2007). Öğrenci Merkezli Eğitimde Eğitim Teknolojileri Uygulamaları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.7, s.19-31.
- Aslan Akın, Fatma ve Atıcı, Bünyamin (2015). Oyun Tabanlı Öğrenme Ortamlarının Öğrenci Başarısına ve Görüşlerine Etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2 (2). s. 75-102.

- Bayırtepe, Ezgi ve Tüzün, Hakan (2007). Oyun-Tabanlı Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Bilgisayar Dersindeki Başarıları ve Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 33, s. 41-54.
- Baz, Fatih Çağatay (2017). FATİH Projesi Üzerine Bir İçerik Analizi Çalışması. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7 (2), s.93-103.
- Bilgin Ülken, Filiz ve Kılınc, Ferhan (2018). Çocukların Çevrimiçi Ortamda Karşılaştıkları Risk Türleri İle Aracılık Uygulamaları Arasındaki İlişki. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, S.7, s.124-145.
- Chayko, Mary (2018). *Süper Bağlantılı*. Çev. Berkan Bayındır, Deniz Yengin ve Tamer Bayrak. İstanbul: Der Kitabevi.
- Çam, Olcay ve Öztürk Turgut, Emel (2015). Yaratıcılık. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31 (2), s.78-85.
- Çankaya, Büşra ve Girgin, Sönmez (2018). Artırılmış Gerçeklik Teknolojisinin Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarısına Etkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5 (30), s.4283-4290.
- Dijital Oyun Bağımlılığı Çalıştayı Sonuç Raporu (2018). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı.
- Dijk, Jan Van (2018). *Ağ Toplumu*. Çev. Özlem Sakin. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Durak, Hatice ve Seferoğlu, Süleyman Sadi (2017). Öğretmenlerin Teknoloji Kullanım Yeterliklerinde Etkili Olan Faktörlerle İlgili Bir İnceleme. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.) içinde *Eğitim teknolojileri okumaları*. (29. Bölüm, ss. 537-556). Ankara: PEGEM Akademi.
- Dursun, Alper; Kırbas, İsmail ve Yüksel, Mehmet Erkan (2015). Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi ve Proje Üzerine Bir Değerlendirme. İstanbul Üniversitesi, Beyazıt, İstanbul. <https://www.researchgate.net/publication/291350209>. Erişim Tarihi: 20.04.2019.
- Goodwin, Kristy (2018). *Dijital Dünyada Çocuk Büyümek*. Çev. Tülin Er. İstanbul: Agenda Kitap.
- Gülbahar, Yasemin ve Kalelioğlu, Filiz (2009). Tartışmaya Dayalı Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarına Uyarlanması. *9th International Educational Technology Conference*, Ankara, s. 203-217.
- Gülbahar, Yasemin; Kalelioğlu, Filiz ve Madran, Orçun (2010). Sosyal Ağların Eğitim Amaçlı Kullanımı. *XV. Türkiye'de İnternet Konferansı*, İstanbul, Türkiye.
- Günbayı, İlhan ve Işık, Özlem (2013). Kitle İletişim Araçlarının Eğitime Etkilerine İlişkin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri: Bir Durum Çalışması. *Akdeniz İletişim Dergisi*, S.20, s.129-163.
- Hakkâri, Fidan; Atalar, Tark ve Tüysüz, Çengiz (2005). Öğretmenlerin Bilgisayar Yeterlilikleri ve Öğretimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), s. 460-481
- Hamarat, Erçen (2019). *21. Yüzyıl Becerileri Odağında Türkiye'nin Eğitim Politikaları*. İstanbul: SETA Yayınları.
<http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>. Erişim Tarihi: 15.04.2019.
<http://www.eba.gov.tr/hakkimizda>. Erişim Tarihi: 17.04.2019.
<http://www.kultur.gov.tr/TR-96600/muzeler.html>. Erişim Tarihi: 17.04.2019.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ccaf1780604c1.74818782. Erişim Tarihi: 18.04.2019.
https://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf. Erişim Tarihi: 17.04.2019.
<https://kahoot.com>. Erişim Tarihi: 15.04.2019.
<https://quizlet.com/tr/features/learn>. Erişim Tarihi: 15.04.2019.
<https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. Erişim Tarihi: 15.04.2019.
<https://www.sciencefocus.com/future-technology/best-android-science-apps/>. Erişim Tarihi: 17.04.2019.
- Kara, Tolga (2013). *Sosyal Medya Endüstrisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karahasan, Fatoş (2014). *Taşlar Yerinden Oynarken Dijital Pazarlamanın Kuralları*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Küçükali, Adnan (2015). Çocukların Oyun Oynama Hakkı ve Değişen Oyun Kültürü. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, s.1-14.
- Livingstone, Sonia ve Mascheroni, Giovanna (2014). Children's online risks and opportunities: comparative findings from EU Kids Online and Net Children Go Mobile. *EU KIDS ONLINE View Project*. <https://www.researchgate.net/publication/313017175>. Erişim Tarihi: 10.04.2019.
- Maddux, Cleborne D. ve Johnson, D. Lamont (2012). *Type II Uses of Technology in Education: Projects, Case Studies, and Software Applications*. Binghamton: Routledge.
- Menzi, Nihal ve Çalışkan, Erkan (2012). Öğretmen Adaylarının Teknoloji Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2 (1), s. 1-18.
- Menzi, Nihal; Önal, Nezih ve Çalışkan, Erkan (2012). Mobil Teknolojilerin Eğitim Amaçlı Kullanımına Yönelik Akademisyen Görüşlerinin Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, Cilt 1, S. 13, s.40-55.
- Merriam, Sharan B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Çev. Selahattin Turan. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Odabaşı, H. Ferhan (2017). *Dijital Yaşamda Çocuk*. Ankara: Pegem Akademi.
- Odabaşı, H. Ferhan; Kabakçı, Işıl ve Çoklar, Ahmet (2007). *İnternet, Çocuk ve Aile*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdamar Keskin, Nilgün ve Kılınc, Hakan (2015). Mobil Öğrenme Uygulamalarına Yönelik Geliştirme Platformlarının Karşılaştırılması ve Örnek Uygulamalar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, S. 3, s.68-90.
- Özgenel, Mustafa; Baydar, Feyza ve Çalışkan Yılmaz, Filiz (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersine Yönelik Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Turkish Studies Information Technologies & Applied Sciences*, 13 (6), s.111-128.
- Palfrey, John ve Gasser, Urs (2016). *Doğuştan Dijital*. Çev. Nagihan Aydın. İstanbul: İKÜ Yayınevi.
- Runco, Mark A. ve Jaeger, Garrett J. (2012). The Standard Definition of Creativity. *Creativity Research Journal*, 24 (1), s.92-96.
- Sayın, Murat (2018). *EBA Ders İçeriklerinin Tür, Özellik ve Sayı Bakımından Kullanımının İncelenmesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığı.
- Sırakaya, Mustafa ve Seferoğlu, Süleyman Sadi (2018). Çocukların Çevrim-İçi Ortamlarda Karşılaştıkları Riskler ve Güvenli İnternet Kullanımı. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.) içinde *Eğitim teknolojileri okumaları*. (12. Bölüm, ss. 185-202). Ankara: PEGEM Akademi.
- Şahan, Hasan Hüseyin (2015). İnternet Tabanlı Öğrenme. Özcan Demirel (Ed.) içinde *Eğitimde Yeni Yönelimler*. (6. Bölüm, ss.173-191). Ankara: Pegem Akademi.
- Tılıç, Görkem (2016). Yabancı Dil Öğreniminde Kullanılan Etkileşimli Mobil Uygulamalar: Duolingo Örneği. *Journal of Research in Education and Teaching*, 5 (34), s.303-313.
- Turan Güntepe, Ebru ve Dönmez Usta, Necla (2017). Oyun Tabanlı Öğrenme. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.) içinde *Eğitim teknolojileri okumaları*. (46. Bölüm, ss. 917-932). Ankara: PEGEM Akademi.
- Uluslararası Çocuk ve Bilgi Güvenliği Etkinlikleri Dijital Oyun Çalıştayları (2017). <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/OY2Ks.pdf>. Erişim Tarihi: 25.04.2019.
- Ülgen, Hayri ve Mirza, S. Kadri (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Nilay ve Özmen Büşra (2011). Video Paylaşım Sitelerinin Eğitsel Amaçlı Kullanımı. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, 22-24 September, Fırat Üniversitesi, Elazığ-Türkiye.
- Yıldız, Cemalettin ve Abdüsselam, Mustafa Serkan (2016). Ortaokul ve Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Yaşantıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), s.274-287.
- Yılmaz, Adem ve Biricik, Zeynep (2017). Sağlık İletişiminde Dijital Medya Kullanımının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri: Sosyal Medya ve Çevrimiçi Oyunlar Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk İletişim Dergisi*, S.14,s.173-186.
- Yılmaz, Malik (2009). Öğrenme ve Bilgi İlişkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 29, Sayı 1, s.173-191.